

Lukas kapitel 21. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Lukas Kapitel 21 Den största gåvan man kan ge (Luk 21:1–4)

Översättning

Så lyfte han blicken och fick se hur de rika lade sina gåvor i offerkistan. Då lade han märke till en fattig änka som lade dit två små kopparslantar. Och han sade: Sannerligen, jag säger er: Denna fattiga änka lade dit mer än de alla. Vad de lade bland gåvorna tog de alla ur sitt överflöd, men hon lade dit av sitt armod, allt vad hon hade att leva av.

Kommentar

Lukas berättar nu vidare om den fattiga änkan, alltjämt i samma ordning som Markus. Hon ställs i bjärt kontrast mot fariséerna. De var måna om sina pengar och medvetna om sina andliga tillgångar. Här kommer nu en fattig änka – en sådan som de inte drog sig för att skinna. Hon tänker inte på sina pengar. Hon ger allt hon har. Hon hör inte heller till de andligen rika. Jesu ord och hela sammanhanget låter förstå, att hon hörde till de ”fattiga”, som Jesus har prisat saliga, de ”stilla i landet”, som också var fattiga i anden. För Lukas har hon säkert framstått som en av de lyckliga, som förstår att ”ge Gud vad Gud tillhör”, som är befriade från all trældom under Mamon och lever i en barnslig tillit till sin himmelske Fader. Därmed har hon gett Gud den gåva, han vill ha, den som går utöver allt annat som människor kan ge.

Templet som skulle falla (Luk 21:5–6)

Översättning

Några talade om templet, hur praktfullt det var med sina skänker och sina mäktiga stenblock. Då sade han: Den dagen kommer, då det inte skall lämnas sten på sten av allt detta som ni ser, utan allt skall brytas ner. Då frågade de honom: Mästare, när kommer det att ske? Och vad blir tecknet när det skall hända?Kommentar

Nu följer – alldeles som hos Markus – Jesu ord om Jerusalems undergång och den yttersta tiden. Utgångspunkten är det praktfulla templet, som väcker lärjungarnas beundran – liksom många långväga turisterna. Det var vida berömt. Herodes älskade att bygga med monumentala stenblock. Lukas nämner också ”skänkerna”. För en grek var de kännetecknet på en berömd helgedom, som smyckades med skulpturer och målningar av frikostiga donatorer. Statyer och målningar förekom inte i Jerusalem, eftersom de var förbjudna i lagen. Men det fanns andra dyrbara skänker, som de tunga bronsdörrarna i en av portarna, en donation av en rik jude i Alexandria. Efter honom hette den porten ”Nikanorporten”. Det var den som ledde in till kvinnornas förgård, där offerkistorna stod.

Jesus kommenterar alla lovorden med att säga, att här inte skall lämnas kvar sten på sten. Tempelplatsen blev också en mansålder senare så renrakad att vi inte ens exakt kan säga var templet stod. Men den konstgjorda platån, som Herodes hade låtit uppföra, står kvar och där kan man ännu se stenblock av det slag, som väckte lärjungarnas beundran. När skall det ske? (Luk 21:8–9)

Översättning

Han svarade: Var på er vakt, så att ni inte blir bedragna. Många skall komma i mitt namn och säga ”Det är jag” eller ”Stunden är nära”. Följ dem inte! Och när ni får höra om krig och uppror, så bli inte rädda. Sådant måste komma först, men det betyder inte att slutet strax är där.

Kommentar

Jesus blir tillfrågad, när detta skall ske. Judarna visste att det skulle komma svåra tider, innan Messias kom. De kallade dem för ”födslovändorna”, ett ord som vi finner hos de andra synoptikerna. Lukas undviker det som alltför ogrekiskt. Dessa svåra tider måste ju alla märka. Alltså borde man kunna förutsäga när ”den dagen” kom. Men Jesus avvisar redan från början den uppfattningen. Sådana uträkningar leder bara till att man blir bedragen. Falska profeter använder sig av dem. Inte heller skrämmande världshändelser ger någon säker grund för en beräkning. Lärjungarna skall veta att den dagen kommer. De skall veta att den kan komma i deras tid. Men när den kommer vet de inte i förväg.

De stora förföljelserna (Luk 21:10–19)

Översättning

Sedan sade han till dem: Folk skall resa sig mot folk och rike mot rike. Det skall bli svåra jordbävningar och farsoter och hungersnöd på den ena platsen efter den andra, skrämmande händelser och stora tecken från himmelen. Men innan allt detta sker, kommer de att bära hand på er och förfölja er och dra er inför rätta i synagogorna och sätta er i fängelse. De skall föra er fram inför furstar och ämbetsmän för mitt namns skull. Så får ni tillfälle att vittna. Lägg nu mina ord på hjärtat: Ni behövs inte i förväg tänka på hur ni skall försvara er. Jag skall lägga orden i er mun och ge er en vishet, som ingen av era motståndare kan stå emot eller vederlägga. Ni kommer att bli förrädda också av föräldrar och bröder, av släktingar och vänner. Några av er kommer de att döda, och ni skall bli hatade av alla för mitt namns skull. Men inte ett hår på era huvuden skall gå förlorat. Genom att stå fast skall ni vinna era själar.

Kommentar

De Jesusord som Lukas nu återger, finns delvis hos de andra synoptikerna, men det är tydligt att Lukas också här har sina egna källor. Ett långt tal av Jesus, sådant som detta, brukar vara sammanställt av Jesusord, som bevarats och lärts ut var för sig. Kanske är det därför som Lukas här tre gånger fått med en inledningsformel, som säger att det följer ett Jesusord (v 8, 10 och 29).

Först säger Jesus något om den yttersta tidens katastrofer. Det är samma bild som vi får överallt i Nya Testamentet, när framtiden kommer på tal. Det finns ingen självklar utveckling mot bättre förhållanden, så som man trodde i början av detta sekel. Ondskan har ett alldeles för starkt grepp om denna värld. Vi ser det kanske tydligare i dag än för femtio år sedan. Det är inte bara världssvälten som hotar. Också farsoterna, som man trodde man kunde utrota för alltid, har blivit ett växande hot, delvis just genom de ingripanden som människan gjort.

Men innan detta sker, kommer förföljelsen. Den skall lärjungarna under alla förhållanden räkna med, redan i sin livstid. Vad Jesus här talar om, fick den första generationen av kristna uppleva. Synagogorna var ju inte bara gudstjänstrum. De användes också som skolor och som domstolslokaler, där den lokala rättsskipningen ägde rum. ”Furstarna” kallas i grundtexten ”konungar”, men det ordet användes om alla de små monarker med olika rang som fanns bland lydfolken i romarrikets utkanter. ”Ämbetsmän” står för ett ord som användes om en prokurator som Pontius Pilatus men också om andra ståthållare och högre romerska funktionärer.

Att dras inför rätta betyder att få tillfälle att vittna, säger Jesus. För samtiden var en process ofta ett vältalighetsprov. Samtidens bildning gick till stor del ut på att skapa ”retorer”, särskilt med tanke på uppträdandet inför rätta. Det skrevs hela böcker om den stora konsten att hålla sådana tal, bland annat av Cicero. Men talekonst är det inte fråga om här, säger Jesus. Den anklagade behöver inte i förväg tänka på hur han skall försvara sig. Lukas använder i det sammanhanget ett grekiskt ord som just betecknar det omsorgsfulla inlärandet av ett formfulländat tal inför domstolen. Jesus lovar i stället att ge de sina de – kanske mycket enkla – ord som gör motståndarna svarslösa. Det kan vara ett svar av den typen, som den blindfödde gav, när han blev ansatt av motståndarnas frågor: Om han är en syndare vet jag inte. Ett vet jag: att jag var blind och att jag nu kan se (Joh 9:25).

Fiendskapen mot Kristus kommer att spränga också familjebanden. En lärjunge kan bli förrådd och angiven av sina närmaste. Det hände gång på gång under förföljelserna i det romerska riket, liksom det hänt under de ännu svårare förföljelserna i vårt århundrade. Och somliga kommer att bli dödade, säger Jesus. Inte dess mindre säger han, att inte ett hår skall gå förlorat på dem. Det kan knappast betyda annat än att de även då är helt i Guds hand och att han svarar för att de skall räddas undan sina förföljare och ”vinna sina själar”. Man kan också översätta: ”sina liv”. Det kan betyda att rädda livet mitt under förföljelserna. I varje fall innebär det att vinna det eviga livet. Jerusalem förstörelse (Luk 21:20–24)

Översättning

Men när ni ser Jerusalem omringas av härar, då skall ni veta att dess undergång är nära. Då skall de som är i Judeen fly upp i bergen. De som är i staden skall bege sig bort och de som är ute på landet får inte vända tillbaka. Ty detta blir en straffets tid, då allt som är skrivet skall gå i uppfyllelse. Stackars de som väntar barn eller ammar i de dagarna! Det blir en svår nöd som kommer över landet och en vredens dag för detta folk. De kommer att falla för svärdsegg och föras bort som fångar till alla hednafolk. Jerusalem kommer att trampas under hedningarnas fötter, ända tills hedningarnas tider nått sin fullbordan.

Kommentar

Flera gånger förut har Jesus sagt, att Jerusalem och templet går mot sin undergång. Folkets otro och obotfärdighet, dess falska krav på sin Messias och sin Gud måste leda till en katastrof. Så gick det som bekant också. I förlitan på sin särställning som Guds folk vågade judarna utmana Rom och krossades av dess legioner. Jesus ser den dagen komma, när främmande härar belägrar Jerusalem. Han ger de sina en befallning, som går tvärt emot allt som var vanligt i antiken. Vi är vana vid tanken att en storstad skall evakueras när kriget kommer. I antiken var det landsbygden som evakuerades. Alla sökte skydd i de befästa städerna, och få städer var så väl befästa som Jerusalem. Men Jesus befäller lärjungarna att inte söka sin tillflykt där. De lydde, det blev deras räddning.

Med ”hedningarnas tider” menas den tid, som blivit bestämd för dem. Att den når sin fullbordan (eller blir ”uppfylld” som man också kan översätta) visar att det är fråga om en Guds plan, en fortsättning av hans handlande med sitt folk.

Jesu förutsägelse om Jerusalem gick alltså i uppfyllelse. De som tar för givet att ingen människa kan veta vad som kommer att ske (och att Jesus var en människa som andra), menar sig här åter ha ett bevis för att Lukasevangeliet måste vara skrivet efter år 70. I själva verket håller inte det beviset, även om man godtar förutsättningen för det. Förutsägelsen innehåller inte mer än vad en människa i antiken visste skulle ske om en stad blev belägrad och tagen med storm. Det sägs ingenting om det, som gjorde just denna belägring omtalad och minnesvärd: den fruktansvärda svälten, de skoningslösa inbördes striderna mellan de belägrade, de många hundra som korsfästes utanför murarna. För övrigt flydde inte de kristna till bergen utan till staden Pella, norrut på Jordanslätten. Hade dessa ord verkligen formulerats efter år 70 borde de ha färgats av sådana fakta.

Förlamande förfäran eller glad förväntan (Luk 21:25–30)

Översättning

Tecken skall visa sig i sol och måne och stjärnor, och på jorden skall folken gripas av ångest i sin hjälplöshet vid havets och bränningarnas dån. Människor kommer att ge upp andan av förskräckelse för det som skall drabba världen, ty himmelens makter skall vackla. Och då skall man få se Människosonen komma i skyn med stor makt och härlighet. Men när detta börjar ske, så skall ni resa er upp och lyfta era huvuden, ty då nalkas er förlossning.

Han talade till dem i en liknelse: Se på fikonsträdet och alla andra träd. När ni ser att de slår ut, då vet ni att nu är sommaren nära samma vis med er: När ni får se att detta sker, då vet ni att Guds rike är nära. Kommentar

Sedan – vid någon tidpunkt i framtiden, som inte närmare anges – kommer Människosonen. Lukas ger oss också här några viktiga ord ur en egen källa. Även hos honom hör vi att det blir en tid av upplösning. Ingenting tycks fungera så som man tog för givet att det alltid skulle göra.

Vad som menas med ”himmelens makter” är osäkert. Man kan också återge det med ”rymdens väldige”. Det kan vara fråga om andemakter eller om himlakroppar. I varje fall rör det sig om själva grundvalarna för vårt universum. Och här får vi nu – i ord som endast Lukas har bevarat – höra om två motsatta sätt att reagera. Otron grips av panik och förfäran. Människor står rädlösa. Allt ser meningslöst ut. För några blir det för mycket. De orkar inte leva längre. Men den som tror Kristus på hans ord, han vet vad som håller på att ske. Han skall resa sig, råta på ryggen (det betyder uttrycket ordagrant). Han behöver inte huka sig under det till synes förfärliga och obegripliga. Han skall lyfta sitt huvud och se uppåt. Han vet vem som kommer. När allt detta sker, då är det vår i luften. Guds rike är nära.

Redan i vår tid? (Luk 21:32–36)

Översättning

Sannerligen, jag säger er: Detta släkte skall inte förgås, förrän allt detta sker. Himmel och jord skall förgås, men mina ord skall aldrig förgås. Men ta er till vara, så att inte era hjärtan blir tunga av rus och dryckenskap och bekymmer för detta livet. Annars skall den dagen komma över er plötsligt, som när en fälla slår igen. Ty så skall den komma över alla, var de än bor på jorden. Håll er alltså vakna och bed ständigt på nytt, att ni skall kunna komma välbehållna igenom allt det som skall ske och träda fram inför Människosonen.

Kommentar

När skall detta ske? hade lärjungarna frågat. Svaret har blivit att det är mycket som först måste hända. Men nu tillägger Jesus, att tidens slut är något som man skall räkna med på fullt allvar, också i sin egen tid. Han säger att ”detta släkte” inte skall förgås förrän allt detta sker. I urförsamlingen räknade man sig självklart till ”detta släkte” och väntade att i sin livstid få se Jesus komma åter. Lukas levde säkert i det hoppet, även om han – som Paulus – på äldre dar började räkna med att han inte skulle få uppleva den dagen. ”Detta släkte” behöver nu inte betyda ”denna generation”. Det kan – som på sina ställen i evangelierna – syfta på judafolket. Det kan betyda människosläktet. Det kan – som judiska källor och fynden i Qumran visar – användas om alla dem som lever i Messias dagar och i ändens tid, när Gud har låtit världsloppet gå in i sitt sista skede.

Märkligt nog har Lukas inte tagit med ett ord som både Markus och Matteus har i detta sammanhang, nämligen att ingen utom Fadern – inte ens Sonen – vet när den dagen kommer. Orsaken vet vi inte, men det är uppenbart att om Lukasevangeliet var skrivet i efterapostolisk tid – som många menar – så borde det ordet ha kommit med, eftersom det visade, att Jesus inte angett någon bestämd tid för sin återkomst.

Utsagan om Jesu ord, som skall bestå när himmel och jord förgås, finns däremot också hos Lukas. Få ord drar tydligare upp gränslinjen mellan en sekulariserad och en kristen syn på tillvaron. För sekularismen är materia och energi det som skall bestå, medan allt som sagts och tänkts på jorden – också av Jesus – är relativt och tidsbestämt. Enligt biblisk tro är universum skapat. Det har blivit till och skall upphöra på nytt. Det enda i vår värld som evigt skall bestå är Ordet och det liv det skapar i dem som tror.

Att förankra sig i denna världen betyder alltså undergång. Det behöver inte ske genom laster och utsvävningar. Det räcker med de dagliga bekymren under ett arbetsfyllt liv. Har man förlorat Kristus ur sikte, kommer den avgörande dagen att bli som en fälla, som plötsligt slår igen över den som ingenting anade. Därför är tanken på Kristi återkomst – som en reell möjlighet, jag verkligen tar med i räkningen – en del av den kristna tron.

Jesu sista vecka (Luk 21:37–38) Översättning

Om dagarna uppehöll han sig på tempelplatsen och undervisade, men om kvällarna gick han ut till det berg som kallades Oljeberget och övernattade där. Tidigt om morgonen kom så allt folket till tempelplatsen för att få lyssna till honom. Kommentar

Lukas ger oss till slut – innan han går över till passionshistorien – en liten karakteristik av denna Jesu sista vecka i Jerusalem. Han tillbragte dagarna i templet, där han undervisade. Men när det blev kväll drog han sig ut till Oljeberget. Kanske var det alltför riskabelt att stanna inne i staden. Kanske var det omöjligt att där få tak över huvudet. I Betania hade han vänner, och tydligen var det hos dem han övernattade. Tidigt nästa morgon var han åter i templet, där människorna redan samlades för att höra honom.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller
kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Lukas evangelium